

Opinie & Debat

Emmer ijswater voor George W. Bush in de strijd tegen ALS. Foto AP

Een ijsdouches voor donateurs

Kellie Liket doet onderzoek naar goeddoelenorganisaties aan de Erasmus Universiteit R'dam.

Goede doelen

Geven voor de verspreiding van malarianetten is 500 keer zo nuttig als geven voor ALS-medicatie.

De 'ALS ice bucket challenge' staat symbool voor heden-daags geven. We vieren goede bedoelingen zonder dat we aandacht hebben voor de impact hiervan. We geven omdat ons gevraagd wordt te geven of omdat we mee willen doen met een hype. Maar denken we ook goed genoeg na over het doel waaraan wij geven en wat we daarmee bereiken?

Het succes van de ALS-campagnes geeft aan hoeveel mensen - onder wie Máxima die in de gracht sprong en Gates en Rutte die ijswater over hun hoofd dumpten - relatief onbewuste gevers zijn. Hun actie is (in dit geval) ingegeven door een hype. Geefonderzoek laat zien dat zij en de vele anderen die via hypes aan goede doelen geven, hun euro's waarschijnlijk niet nogmaals aan een ander goed doel zullen geven.

Met deze euro's kan veel meer resultaat worden geboekt. Er zijn tal van ziektes die meer mensen raken dan ALS en die voor veel minder geld per persoon kunnen worden behandeld. ALS is een verschrikkelijke ziekte waaraan in Nederland alleen al ieder jaar zo'n 500 mensen doodgaan.

Dit is tragisch. Maar er zijn nog grotere problemen in de wereld. Jaarlijks krijgen 350- tot 500 miljoen mensen malaria en sterven een miljoen mensen aan die ziekte. In totaal sterven er ruim zes miljoen kinderen per jaar voordat zij vijf jaar oud zijn. De meeste van deze kinderlevens kunnen eenvoudig worden gered, als zij toegang hebben tot betaalbare interventies zoals vaccinaties en schoon water.

Zijn dan niet alle doelen even belangrijk om aan te geven? De suggestie alleen al maakt veel gevers boos. En toch, als je redeneert vanuit de impact die verschillende goede doelen hebben op de wereld, zijn alle goede doelen zeker niet gelijk. Vanuit dat perspectief zijn de verschillen zelfs enorm groot.

Als we de grote problemen in onze wereld willen oplossen, moeten we dit debat aangaan. Alle mensen zijn namelijk wel even belangrijk. Iedereen heeft een gelijk recht op een gelukkig leven. Wetende dat het geven aan sommige goede doelen een veel grotere hoeveelheid mensen kan helpen, kunnen we de uitwerking van onze gift niet over het hoofd zien. Om de gelijkheid van mensen te waarborgen, is het belangrijk dat we aandacht hebben en houden voor de verschillen tussen de goede doelen.

Maar zijn de verschillen tussen goede doelen dan echt zo groot? Over het algemeen hebben goede doelen in ontwikkelingslanden die zich richten op gezondheid zo'n tien tot honderd keer meer nut dan goede doelen die zich richten op nationale gezondheidsproblemen. Zo heeft geven voor de verspreiding van malarianetten zo'n 500 keer meer effect dan een donatie voor ALS-medicatie. Dit komt vooral doordat ALS-medicatie het leven van een patiënt met drie tot zes maanden verlengt, maar malarianetten voorkomen dat kinderen op jonge leeftijd sterven.

Natuurlijk spelen er ook andere, emotionele elementen mee in onze keuze. Onderzoek laat zien dat we vooral geven omdat iemand met een collectebus langskomt en ons vraagt om een donatie. Ook vinden we het belangrijk om ons in te kunnen leven in het slachtoffer, bijvoorbeeld doordat we iemand kennen met de ziekte waarvoor we geven.

Maar als we gezamenlijk proberen meer aandacht te hebben voor de impact van onze gift, creëren we een geweldige kans om de levens van duizenden mensen te verbeteren. En dit met relatief weinig effect op de eigen portemonnee. Door per jaar 10 procent van het salaris weg te geven, kan een Nederlander zo'n dertig levens redden. Maar dan moeten we ons niet laten leiden door hypes, maar door het effect dat onze donatie heeft op de levens van anderen.

Stel verheerlijking van terrorisme niet strafbaar

Feer Verkade was advocaat-generaal bij de Hoge Raad en hoogleraar privaatrecht.

Strafrecht

Een verbod op geweldsverheerlijking is vragen om moeilijkheden en geeft verdachte free publicity.

CDA-fractie leider Buma heeft afgelopen week gevraagd om strafbaarstelling van verheerlijking van terrorisme. Aanleiding was de - wansmakelijke - publicatie van foto's van de onthoofding van journalist James Foley en parodieën met andere 'slachtoffers'.

Zou zo'n strafbaarstelling juridisch kunnen? En zouden we er iets mee opschieten?

Nationaal en internationaal ligt de vrijheid van meningsuiting vast als grondrecht. Dat sluit een verbod niet uit. Als met geweldsverheerlijking het recht op leven of de privacy van anderen in het geding is, is sprake van een 'botsing van grondrechten'. Ook overigens zijn wettelijke beperkingen van de uitingenvrijheid mogelijk, mits 'noodzakelijk' ter bescherming van bijvoorbeeld de openbare veiligheid of het voorkomen van strafbare feiten of ter bescherming van de rechten van anderen.

Strafbaarstelling van gewelds- of terrorismeverheerlijking vereist dus een afweging van zulke belangen tegen het belang van de uitingenvrijheid. Daarbij houdt de 'verheerlijker' altijd een beroep op de rechter, die het laatste woord heeft. De wetgever (en in zijn kielzog: het volgende Openbaar Ministerie) kan dus op de vingers getikt worden. Het Europese Mensenrechtenhof in Straatsburg heeft tientallen van zulke 'tikken' uitgedeeld,

vooral in beledigingszaken en goedezedenzaken. Nationale rechters hebben die Straatsburgse jurisprudentie in honderden zaken gevolgd.

Met zo'n strafbaarstelling roept de nationale wetgever dus tegelijk een pittige rechterlijke controle over zich af. Weet waaraan je begint!

De wetgever loopt overigens aan het begin van de rit meteen al op tegen de vraag hoe hij het verbod wil formuleren. Afschuwelijke onthoofdingen mogen de aanleiding zijn, maar daarvoor maak je geen apart wetsartikel, het ging om de verheerlijking van zulke en andere gewelddadigheden. Wat zijn gewelddadigheden? Wat zijn terroristen?

Zijn terroristen van vroeger, die na een omwenteling aan de macht kwamen of helden werden, uitgezonderd? Zijn er niet gewelddadige terroristen voor wie in Nederland ook sympathie bestaat? In de Volkskrant van 22 augustus tekende Janny Groen uit

Wat zijn terroristen? Robin Hood? Jeanne d'Arc? Of zijn dat helden?

de mond van jurist Afshin Ellian al de voorbeelden op van (historische) Kruisvaarders en (actueel) Palestijnse zelfmoordcommando's. Die voorbeelden zijn met tientallen te vermeerderen (denk aan Robin Hood, Jeanne d'Arc en de Indonesiërs tegen wie Nederland 'politieke acties' voerde).

Als de wetgever al slaagt in een formulering die een meerderheid in het parlement weet te krijgen, komen we terug bij de toepassing in concrete gevallen. Met strafbepalingen van deze aard hebben we in Nederland geen goede ervaringen. Strafbaarheid van godslastering (gelegenheidswetgeving uit de jaren dertig) heeft weinig

meer opgeleverd dan de zeperd voor de vervolgende justitie in het 'Ezelproces' tegen Gerard Reve. Die strafbepaling is onlangs juist uit het Wetboek van Strafrecht (WvS) gehaald.

Wat de 'groepsbelediging' van art. 137c en het 'haat zaaien' van art. 137d WvS betreft, likken we wonden van het Wilders-proces. Het OM wilde Wilders niet vervolgen, maar moest dat (op klacht van een actiegroep) volgens het gerechtshof te Amsterdam wel doen. Er volgde een cascade van processuele schermutselingen. Per saldo een aanslag op de capaciteit én het aanzien van de rechterlijke macht. Wilders was de winnaar; hij werd vrijgesproken. Maar als hij veroordeeld was, zou hij - in de publieke opinie van zeer velen - 60k winnaar zijn geweest, als slachtoffer van een gebrek aan vrijheid van meningsuiting.

Juist de ervaringen van het Wilders-proces zouden Sybrand Buma en anderen ervan moeten weerhouden om aan te stellen op een nieuwe strafbaarstelling, nu van 'terrorismeverheerlijking'. Veel potentiële verdachten zullen alleen maar 'genieten' van een rol als Wilders. Wat een free publicity (en na veroordeling ook nog een martelaarsrol).

Wie meent dat 'schofferende' geweldsverheerlijking toch door de rechter verboden zou moeten worden, hoeft overigens niet op zo'n strafbepaling te wachten. We hebben in Nederland ook een Burgerlijk Wetboek. Dat geeft iedere goed georganiseerde actiegroep toegang tot de rechter om iedere volgens haar onrechtmatige daad (zoals: verheerlijking van terroristisch geweld) te laten toetsen, met als inzet een verbod en dwangsommen bij overtreding. Bezwaarden uit de CDA-achterban of welke achterban dan ook kunnen zichzelf daartoe organiseren en een poging wagen bij de burgerlijke rechter. De rechter blijft in deze netelige materie niets bespaard, maar het Openbaar Ministerie wel.

Feer Verkade analyseert juridische kwesties voor de Volkskrant.

Bas van der Schot

STAAKT-HET-VUREN ISRAËL-HAMAS